

PARLAGISAS-VÉDELEMI MUNKACSOPORT 2008. ÉVI BESZÁMOLÓJA

Együtműködő partnereink:

Budapest, 2009

Tartalomjegyzék

A Munkacsoport munkájában résztvevő személyek és szervezetek	3
Országos parlagisas-monitoring	4
Gyakorlati védelmi akciók.....	5
Kutatási programok.....	6
Ismeretterjesztés	7
Nemzetközi Parlagi Sas Munkacsoport.....	7
Melléklet: Ábrák és táblázatok	8

A beszámolóval kapcsolatos észrevétel, további információ:

Horváth Márton, MME, Budapest, 1121 Költő u. 21., Email: horvath.marton@mme.hu

A beszámoló elektronikus (pdf) formátumban letölthető: www.imperialeagle.hu

Ajánlott hivatkozás:

Horváth M., Bagyura, J., Fatér I., Firmánszky G., Kleszó A., Kovács A., Szitta T., Tóth I., Zalai T. és Váczi, M. (2009): Parlagisas-védelemi Munkacsoport 2008. évi beszámolója. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest. 11 pp.

A Munkacsoport munkájában résztvevő személyek és szervezetek

A Magyar Parlagisas-védelmi Munkacsoport munkáját a **Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület** koordinálja, együttműködve az illetékes **nemzeti park igazgatóságokkal** (BNPI, HNPI, DINPI, ANPI, KMNPI, FHNPI, BANPI) és **környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségekkel** (OKTVF, ATV-, ÉD-, ÉM-, KD-, KDV-, KTV-, KV-KTVF), valamint helyi civil természetvédelmi szervezetekkel és számos önkéntessel.

A Munkacsoport terepi adatgyűjtésében többek között a következő személyek vettek részt a 2008-as évben: *Bagyura János, Balázs István, Balázs Tibor, Barta Zoltán, Bartha Csaba, Bedő Péter, Benedek Gábor, Béres István, Borbáth Péter, Borusz András, Czifrák Gábor, Csonka Péter, Darányi László, Demeter Iván, Domboróczki Gábor, Dudás Miklós, Fatér Imre, Feldhoffer Attila, Ferenc Attila, Firmánszky Gábor, Fitala Csaba, Fodor István, Forgách Balázs, Gutermuth Miklós, Harmos Krisztián, Horváth Márton, Juhász Tibor, Kazi Róbert, Keskeny Attila, Klébert Antal, Kleszó András, Kotymán László, Kovács András, Kozma László, Lóránt Miklós, Losonczi László, Majercsák Bertalan, Magos Gábor, Mibók József, Molnár István Lotár, Monoki Ákos, Monori György, Nagy Lajos, Németh Ákos, Óze Péter, Palatitz Péter, Papp Ferenc, Papp Gábor, Petrovics Zoltán, Pongrácz Ádám, Prommer Mátyás, Puskás László, Sallai Zoltán, Sasvári János, Seres Nándor, Serfőző József, Solt Szabolcs, Solti Béla, Spakovszky Péter, Staudinger István, Szabó Attila, Szegedi Zsolt, Szélenyi Balázs, Széll Antal, Szitta Tamás, Tar János, Tihanyi Gábor, Tóth Imre, Tóth László, Török Hunor, Tögye János, Urbán László, Váczi Miklós, Ványi Róbert, Vasas András, Viszló Levente, Zalai Tamás, Zákány Albert, Zsiros Sándor.*

A begyűjtött táplálékmaradványok határozását *Dr. Solti Béla* (Mátra Múzeum) végzi. A begyűjtött parlagisas-tollminták genetikai vizsgálatát a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Karán végezte *Vili Nóra, Kovács Szilvia* és *Szabó Krisztián*. A ki nem kelt tojásokat a KÁTKI-ban (*Barna Judit, Szőke Zsuzsanna, Váradiné Éva, Végi Barbara*), míg az elpusztult madarakat az Országos Állategészségügyi Intézetben vizsgálták meg (*Dr. Rigó Dóra, Dr. Erdélyi Károly*).

A sérült madarak kezelését a Fővárosi Állat- és Növénykert állatorvosai (*Molnár Viktor* és *Sós Endre*), valamint *Déri János* végezték. A nem elengedhető madarak megfelelő elhelyezése a HNPI górési ragadozómadár-telepén *Kis Róbert* segítségével történik.

Köszönjük továbbá szlovákiai (*Jozef Chavko, Danko István* és *Mibók József*), ausztriai (*Wichmann Gábor*), cseh (*David Hora*), romániai (*Daróczi Szilárd*) és szerbiai (*Beer Adrián* és *Nikola Stoinić*) kollégáink segítségét a közös kárpát-medencei parlagisas-védelmi munkákban. Az azerbajdzsáni, macedóniai és bulgáriai terepmunkákat *Tabir Karimov*val és *Elchin Sultanov*val (AOS), *Emanuel Lisichanets*-cel (FWFF-Macedonia) valamint *Dobromir Dobrev*vel (BSPB) végeztük.

A sas-szinkron adatok bevitelét és kiértékelését az MME Monitoring Központjával (*Nagy Károly, Görög Zoltán* és *Nagy Zsolt*), míg a gyűrűzési adatok nyilvántartását az MME Gyűrűző Központjával (*Karcsa Zsolt*) végeztük. A Nemzetközi Parlagi Sas Levelezőlistát *Kovács András* és *Tamás Enikő* üzemelteti. Köszönjük továbbá az MME titkárságának segítségét a program lebonyolításában.

Országos parlagisas-monitoring

Az ország területén található valamennyi ismert és potenciális parlagi sas territóriumban a területi koordinátorok megszervezték az egész éves megfigyelést, összegyűjtötték az adatokat, valamint szükség esetén kapcsolatba léptek a helyi érdekcsoportokkal. A költőterületek mellett folytattuk a fokozott adatgyűjtést a fiatal madarak legfontosabb időszakos megtelepedési területein is (Hevesi-sík, Jászság, Dévaványai sík és Nagykunság), hogy pontosabban feltárjuk a nem költő madarakat veszélyeztető tényezőket, és ezeken a területeken is védelmi intézkedéseket kezdeményezhessünk. 2008. január második hétvégéjén került megrendezésre az ötödik országos sasszinkron. A 181 önkéntes és nemzeti parki alkalmazott az ország mintegy 10%-án végzett megfigyeléseket, amelyek lefedték a fontosabb sas-telelőhelyek nagy részét. Az összesen megfigyelt 377-402 rétisas és 3 szirti sas mellett 151-154 parlagi sas is távcsővégre került (összesen 531-559 sas-példány).

A 2008-as évben a parlagi sas magyarországi költőállományát 90-100 pár közé becsültük. Összesen 90 parlagisas-territóriumban figyeltünk meg párban madarakat, amelyből nyolc territóriumot újonnan sikerült felfedezni. A **89 ismert aktív fészekből** 55 újonnan épült, 84 pár kezdte meg a kotlást, és 65 sikeres pártól **119 fióka repült ki**, így az átlagos költési siker 1,42 fióka/költő pár volt. A korábbi évtizedben megfigyelhető lassú állománynövekedés tehát tovább folytatódott, és a kirepülési siker a sokéves átlagnál magasabb volt. A költő territóriumok elhelyezkedését az **1. ábrán**, a költési kísérletek alakulását nemzeti park igazgatóságoként az **1. táblázatban** foglaltuk össze.

A költések meghiusulási okait a **2. táblázatban** foglaltuk össze. A költések legnagyobb számban a korábbi évekhez hasonlóan 2008-ban is kotlás közben hiúsultak meg (17 eset, a kotló párok 20%-a), míg a fiókanevelő párok közül mindössze kettő (3%-uk) lett sikertelen. A meghiusult költések okát hét esetben (6 tojásos, 1 fiókás fészekalj) nem tudtuk egyértelműen megállapítani (nem zárható ki az emberi zavarás, illetve a tojások terméketlensége). A további 12 meghiusult költés okainak eloszlása a következő volt: **terméketlen tojások** (2 fészekaljnál bizonyított és további 6 esetben valószínűsíthető), **vihar** (1 tojásos fészekalj), **zavarás** (1 tojásos és 1 fiókás fészekalj), **mérgezés** (1 tojásos fészekalj). Egy további esetben egy jászsági pár első költése viharban megsemmisült, azonban kései pótköltésükből sikeresen repítettek egy fiókát augusztus második felében. További három tojás és hat fióka pusztult el sikeresen repítő párok fészekaljaiban, amelyek két tojás terméketlen volt, a többi esetben nem tudtuk megállapítani a mortalitás okát (fiókák esetében nem kizárható a táplálékhiány miatt fellépő káinizmus).

Az elpusztult vagy élve kézre került kifejlett madarak adatait a **3. táblázatban** foglaltuk

össze. 2008-ban összesen 16 elpusztult és 7 sérült kifejlett madár került kézre Magyarországon a következő okokból: **mérgezés** (15 pd, ebből 4 pd repatriálva), **áramütés** (4 pd), **vonat elüti** (1 pd), **ismeretlen okból** (4 pd, , ebből 1 repatriálva). Mint látható a 2006 óta ugrásszerűen megemelkedett mérgezéses esetek száma 2008-ban tovább nőtt, és már nyolc, egymástól független parlagisas-mérgezéses eset is előfordult. **(1)** Januárban ismeretlen elkövetők karbofuránnal szennyezett búzát helyeztek egy jászági fácán tetőbe, amely miatt elpusztult minimum 22 fácán. A fácán tetemekből fogyasztó három egerészölyv és két parlagi sas (egy gyűrűtlen adult és egy szlovák gyűrűs 2. éves madár) elpusztultan került kézre. Ezt követően a terület rendszeres ellenőrzésének köszönhetően további három még élő parlagi sas került kézre mérgezéses tünetekkel (egy gyűrűtlen adult és 3. éves madár, valamint egy magyar gyűrűs 2. éves madár), amelyek a gyors állatorvosi ellátást követően felépültek és néhány héten belül elengedésre kerülhettek. **(2)** Februárban a Nagykunságban egy szintén karbofurán mérgezésben elpusztult rádiós-jeladóval felszerelt 5. éves parlagi sas került elő. **(3)** Egy héttel később az előző helyszíntől mintegy 10 kilométerre került meg egy elpusztult és egy még élő 2. éves sas, ahol az utóbbit szintén sikerült gyógykezelés után szabadon engedni. **(4)** Szintén februárban került meg egy gyűrűtlen adult parlagi sas a Jászságban, amely gyomrában egy légpuskalövedék volt. A táplálékkal bekerült lövedék nem ürült ki a gyomorból, és idült ólommérgezést okozott, így a madarat a kezelés ellenére sem sikerült már megmenteni. **(5)** Márciusban két hét különbséggel egy bükkaljai költőpár mindkét tagja elpusztultan került meg mérgezéses tünetekkel. **(6)** Szintén márciusban egy helytelenül végzett kártevő irtás következményeként a Nagykunságban számos nyúl pusztult el cink-foszfid mérgezésben (az Arvalin nevű szer hatóanyaga), amelyekből táplálkozó hat barna rétihéja, négy egerészölyv és egy rétisas mellett két fiatal gyűrűtlen parlagi sas is áldozatul esett. **(7)** Májusban egy békési pár kotló tojója kerül meg teli beggyel, jó kondícióban elpusztulva a fészek alatt (a tetem bomlottsága miatt a mérgezőforrás nem volt kimutatható). **(8)** Szintén májusban egy hevesi territóriumban került elő egy elpusztult subadult parlagi sas régi múmiája görcsös lábtartással egy szántó közepén. A mérgezés tényét a megtalálás körülményei mellett az is valószínűsíti, hogy 2006-ban ugyanebben a territóriumban lemérgezték az egész parlagisas-családot.

Gyakorlati védelmi akciók

Három territóriumban észleltünk jelentősebb emberi zavarást a fészek közvetlen közelében (*HS-1*: egyetemi kutatás, *J-11*: trágyadeponálás, *GP-1*: hörcsögcsapdázás), és mindhárom esetben terepi

egyveztetés során sikerült megállapodnunk a tevékenységek áthelyezéséről. Az egyik fészek viharkár miatt sikertelen lett, de a másik kettőből összesen öt fióka sikeresen kirepült.

Egy hevesi territóriumban (*HS-17*) a fészkes fasor termelését sikerült leállítanunk, ahonnan így három fióka sikeresen kirepülhetett. Egy másik hevesi fészek (*HS-18*) viharban megdőlt, amelyet gyűrűzéskor megerősítettünk, így a két fióka sikeresen kirepülhetett. Egy jászági fészek (*J-1*) szintén viharban szakadt le és egy fióka elpusztult. Fészektestvérét megfigyelést követően három nappal később visszahelyeztük a pár 2007-es fészekébe, amely mintegy 100 méterre volt a leszakadt fészektől. A szülei folytatták etetését az új helyen is és a fióka sikeresen kirepült.

A 2008-as évben öt parlagi sas pár foglalt mesterséges fészekalapot, amelyek közül két sikeres pártól négy fióka repült ki.

Kutatási programok

2008-ban 73 fiókát gyűrűztünk meg Magyarországon hagyományos alumínium gyűrűvel és közülük 70 fióka kék alapon fehér kódos műanyag gyűrűt is kapott. A 2008-as évben egy szlovákiai és tíz magyar gyűrűs madár is megkerült hazánkban (okokat ld. előbb és az 1. táblázatban), míg egyetlen magyar gyűrűs példány külföldi megkerüléséről sincs adatunk. A színes gyűrűzésnek köszönhetően további kilenc madarat sikerült azonosítani hazánkban, amelyek közül kettőt Szlovákiában, hetet pedig itthon gyűrűztünk. További három szlovákiai és egy magyar színes gyűrűs példányt is megfigyeltek hazánkban, de ezek pontos eredetét nem lehetett megállapítani.

A 2002-2005 közötti LIFE projekt során műholdas nyomkövetővel ellátott nyolc parlagi sasból az utolsóként (2005. novemberében) napelemes-GPS-es jeladóval elengedett madárról még a 2008-as évben is kaptunk változó rendszerességgel adatokat a Kárpát-medence területéről (*Kovács A. és mtsai*).

A 1997 óta tartó vedlett tollgyűjtés tovább folytatódott 2008-ban, így már egyes territóriumokban több mint tíz éves adatsor áll rendelkezésre a SZIE Állatorvos-tudományi Karán végzett genetikai vizsgálatokhoz (*Vili N., Kovács Sz. és mtsai*).

A hazai parlagisas-védelmi és kutatási eredményekről két tudományos cikk jelent meg nemzetközi szaklapokban, valamint az újabb eredményeket két nemzetközi és egy hazai konferencián mutattuk be.

Ismeretterjesztés

A nagyközönség tájékoztatása céljából 2008-ban öt alkalommal adtunk közre sajtóhírt, valamint számos riportot adtunk, amelyek hatására közel 100 alkalommal szerepeltünk a médiákban, nagyrészt a mérgezéses esetekkel kapcsolatban.

A terepi munkák során a munkacsoport tagjai folyamatosan kapcsolatba kerültek a helyi fontosabb érdekcsoportok (mezőgazdászok, erdészek, vadászok) képviselőivel, valamint hat előadást tartottunk szakmai összejöveteleken az MME parlagisas-védelmi, -kutatói programjáról. A program legfontosabb eredményeit több alkalommal közzétettük a hazai és nemzetközi szakmai levelezőlistákon.

Nemzetközi Parlagi Sas Munkacsoport

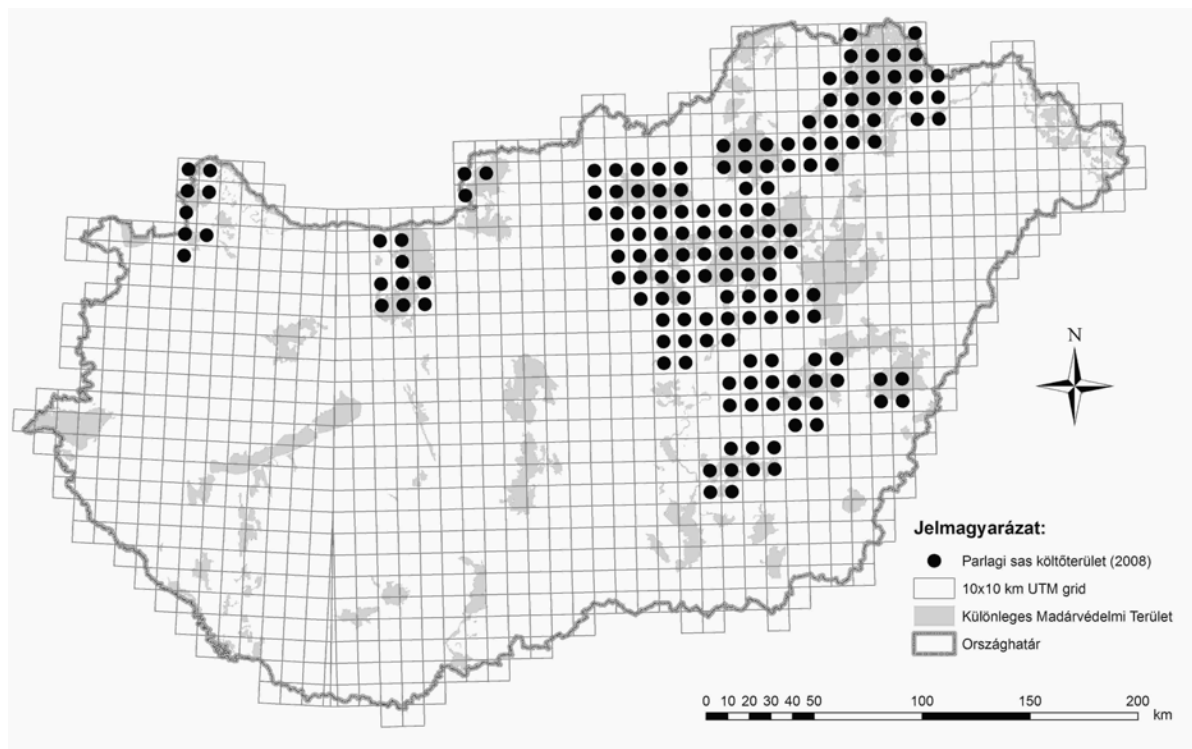
2008 júliusában folytattuk a 2007-ben elkezdett együttműködésünket az Azerbajdzsáni Madártani Egyesülettel (AOS), melynek keretében leellenőriztük a korábbi évben felfedezett parlagisas-territóriumokat. Az öt terepnap során 26 aktív terítóriumot sikerült meglátogatnunk és 18 esetben sikerült megállapítanunk a kötési sikert. Összesen 4 sikertelen és 14 sikeres költési kísérletet regisztráltunk, amelyekből 24 fióka repülhetett ki, így a kaukázusi országban a hazaihoz hasonlóan jó költési eredményeket regisztráltunk. A 140 meghatározott táplálékállat 30 fajhoz tartozott, amelyek közül a páncélos seltopuzik (*Ophiosaurus apodus*) bizonyult a fő zsákmányfajnak, amelyet valamennyi terítóriumban kimutattunk és darabszámra az összes zsákmányállat 25%-át tette ki.

A Bolgár Madártani Egyesülettel (BSPB) közösen megszerveztük a 6. Nemzetközi Parlagisas-védelmi Konferenciát Topolovgradban. A konferencia alkalmával meglátogattunk bolgár, szerbiai és macedóniai parlagi sas terítóriumok nagy részét is, ahol a helyi kollégákkal táplálékmaradványokat és tollakat gyűjtöttünk. Macedóniában a sünn (*Erinaceus* sp.), a szárazföldi teknősök (*Testudo* sp.) és a döghús tette ki a táplálékmaradványok legnagyobb részét.

Tovább működtettük a Munkacsoportunk által 2002-ben alapított nemzetközi parlagi sas levelező listát, ahol 2008-ban 31 levélben cserélt információt a fajjal világszerte foglalkozó mintegy 60 szakember.

Melléklet: Ábrák és táblázatok

1. ábra Parlagi sas költőterületeinek elhelyezkedése Magyarországon a 2008-as évben.

1. táblázat Parlagi sas költési kísérletek alakulása Magyarországon 2008-ban.

Év	Becsült költőállomány	Megfigyelt párok	Fészkek-foglaló párok	Kotló párok	Fióka-nevelő párok	Fióka-repítő párok	Kirepült fiókák száma	Kirepült fiókák eloszlása	Sikerességi arány (fióka-repítő párok / kotló párok)	Átlagos fiókaszám (kirepült fióka / fióka-repítő párok)	„Költési siker” (kirepült fióka / kotló párok)
2006	85-90	85	81	73	55	49	85	21x1, 20x2, 8x3	0,67	1,73	1,16
2007	85-90	88	84	78	62	54	104	13x1, 32x2, 9x3	0,69	1,93	1,33
2008	90-100	90	89	84	67	65	119	20x1, 36x2, 9x3	0,77	1,83	1,42

Élőhelytípus szerint:

Hegyvidék	16-20	16	16	15	14	14	21	7x1, 7x2	0,93	1,50	1,40
Síkvidék	74-80	74	73	69	53	51	98	13x1, 29x2, 9x3	0,74	1,92	1,42

Nemzeti Park Igazgatóságok szerint:

ANPI	13-15	13	12	11	10	10	18	4x1, 4x2, 2x3	0,91	1,80	1,64
BNPI	42-43	42	42	41	32	31	60	7x1, 19x2, 5x3	0,76	1,94	1,46
DINPI	5-6	5	5	5	4	4	6	2x1, 2x2	0,80	1,50	1,20
FHNPI	3-4	3	3	1	1	1	1	1x1	1,00	1,00	1,00
HNPI	19-22	19	19	19	16	15	28	4x1, 9x2, 2x3	0,79	1,87	1,47
KMNPI	8-10	8	8	7	4	4	6	2x1, 2x2	0,57	1,50	0,86

2. táblázat Meghiúsult parlági sas költések, tojás- és fióka- mortalitás 2008-ban.

KÖLTÉSI STÁDIUM (territóriumok száma)	MEGHIÚSULT KÖLTÉSEK, TOJÁS- ÉS FIÓKA-MORTALITÁS OKA	Meghiúsult költési kísérletek száma	Elpusztult tojások és fiókák minimális száma	Élve kézre került (ebből repatriált) fiókák száma
Territórium-foglalás (90) 1 territóriumban (1%) nincs fészék	Ismert fészket nem foglaló pár (<i>CS1</i> : territoriális, valószínűleg költő adult pár, de az aktív fészkek nem került elő három ellenőrzés során)	- (1)	-	-
Fészkeképítés (89) 5 pár (6%) nem kezdett kotlani	Kotlásba nagy valószínűséggel nem kezdő adult pár (<i>Z2</i>)	- (1)	-	-
	Kotlásba nem kezdő fiatal pár (<i>BE10, MS2</i>)	- (2)	-	-
	Fiatal pár utólag decemberben megtalált fészke, amelyben valószínűleg nem volt költés (<i>HA1</i>)	- (1)	-	-
	Adult pár egyik tagja márciusban eltűnik (<i>BS5</i>)	- (1)	-	-
Kotlás (84) 17 költés (20%) meghiúsult, min. 24 elpusztult vagy terméketlen tojás	Viharban megsemmisült tojásos fészkek (HS1, J7: kései pótköltésből egy fiókát repít)	1	3 (1x1, 1x2)	-
	Valószínűleg zavarás miatt bezáputt tojásos fészkek fiatal párnál (<i>J14</i>)	1	1 (1x1)	-
	Bizonyítottan (<i>HS25</i>) vagy feltételezhetően (<i>BE1, BH1, HS20, HS26</i>) terméketlen tojásokon kotló fiatal párok	5	5 (1x1, 4x2)	-
	Több éve bizonyítottan (<i>HS3</i> : 7. éve) vagy feltételezhetően (<i>BR2</i> : 3. éve, <i>HS7</i> : 7. éve) terméketlen tojásokon kotló adult párok	3	5 (1x3, 2x2)	-
	Mérgezés miatt elpusztult a kotló tojó (<i>BE9</i>)	1	1 (1x2)	-
	Tojásos korban ismeretlen okból tönkrement fészkek (B2, BE3, HS16, HV7, NK1, TK1)	6	6 (6x2)	-
	Ki nem kelt tojások fióka mellett (<i>HV3, NK3</i> : terméketlen, <i>MS1</i> : ismeretlen okból)	-	3 (3x1)	-
Fiókanevelés (67) 2 költés (3%) meghiúsult, min. 9 elpusztult fióka	Feltehetően zavarás miatt kisfiókás korban tönkrement fészkek (B4)	1	1 (1x2)	-
	Ismeretlen okból tönkrement fiókás fészkek (NK5)	1	1 (1x2)	-
	Viharban leszakadt fészkek miatt elpusztult fióka kétfiókás fészkek (J1)	-	1 (1x1)	1 (1)
	Ismeretlen okból elpusztult fióka két- (<i>B3, GE1, V2</i>) illetve háromfiókás (<i>M5, BS4, HS8</i>) fészkek (J1)	-	6 (6x1)	-
MEGHIÚSULT KÖLTÉSI KÍSÉRLETEK ÖSSZESEN		19	34	1 (1)

3. táblázat Kézre került kifejlett parlagi sas példányok 2008-ban.

KORCSOPORT	KÉZRE KERÜLÉS OKA	Elpusztult példányok minimális száma	Élve kézre került (ebből repatriált) madarak száma
1. éves madarak (5 pd)	Kirepülést követően a fészkek közelében vállficammal kézre került gyűrűs madár (<i>HS4</i>)	-	1 (1)
	Kirepülést követően a fészkek közelében ismeretlen okból elpusztulva talált gyűrűs madár (<i>BI</i>)	1	-
	Áramütött magyar gyűrűs madarak (<i>Békés, Heves</i>)	2	-
	Vonat által elütött magyar gyűrűs madár (<i>Heves</i>)	1	-
Átszíneződő (2-5. éves) madarak (13 pd)	Áramütött 2. éves magyar gyűrűs (<i>Békés</i>) és gyűrűtlen átszíneződő (<i>Heves</i>) madár	2	-
	Mérgezett 2. éves szlovák (elpusztult) és magyar gyűrűs, és egy 3. éves gyűrűtlen madár (<i>Jászszág</i>)	1	2 (2)
	Mérgezett 5. éves magyar rádiós jeladós madár (<i>Nagykunság</i>)	1	-
	Mérgezett 2. éves és fiatal (2.-3. éves) gyűrűtlen madár (<i>Nagykunság</i>)	2	-
	Mérgezett 4. éves magyar gyűrűs kotló madár (<i>Békés</i>)	1	-
	Feltehetően mérgezett szubadult gyűrűtlen madár (<i>Heves</i>)	1	-
	Mérgezett 2. éves gyűrűtlen madarak (<i>Nagykunság</i>)	1	1 (1)
	Nyílt szárnytöréssel megtalált magyar gyűrűs 2. éves madár (<i>Békés</i>)	-	1 (0)
Ismeretlen okból elpusztult talált átszíneződő madár (<i>Vértes</i>)	1	-	
Adult madarak (5 pd)	Mérgezett gyűrűtlen adult madarak (<i>Jászszág</i>)	1	1 (1)
	Ólom-mérgezett gyűrűtlen adult madár (<i>Jászszág</i>)	-	1 (0)
	Mérgezett gyűrűtlen adult pár (<i>Bükkalja</i>)	2	-
KÉZRE KERÜLT KIFEJLETT MADARAK ÖSSZESEN		17	7 (5)